

Un professor de filosofia amb carisma

Text > DAMIÀ BARDERA, professor i escriptor

Fotos > ARXIU FAMÍLIA ROS

Vet aquí un professor de filosofia, Àngel Ros, i un llibre que l'homenatja, *Escrits*, publicat després de la seva mort. El va editar *El Punt Diari* l'any 2002, amb la col·laboració de l'Institut de Palamós, l'Ajuntament de Palamós i la Diputació de Girona. S'encapçala amb aquesta dedicatòria: «A la memòria d'Àngel Ros i Bosch, dels seus amics, companys, alumnes i pares de l'IES Palamós».

Nascut a la Bisbal d'Empordà l'any 1961, Àngel Ros i Bosch va morir d'un tràgic accident d'avioneta a Itàlia l'estiu del 2001, al llac Major. Llicenciat en filosofia per la Universitat Autònoma de Barcelona el 1985 (set anys més tard s'hi doctorà), va ser professor de filosofia a l'Institut de Palamós des de l'any 1988.

De casualitat, exalumnes seus me n'havien parlat abans que jo aprovés les oposicions i anés a parar, per aquells atzars de la vida, a l'Institut de Palamós amb plaça provisional. Me n'havien destacat la capacitat d'engrescar-los, el carisma, una memòria prodigiosa (es presentava a classe sense apunts, amb les mans a les butxaques) i, sobretot, la capacitat intel·lectual. Una *rara avis* docent.

Al cap de poc de jo arribar a Palamós, vaig preguntar al cap del Departament de Socials, L. V., si l'havia conegut. «Sí, i tant», em va dir sorprès, animat, i me'n va parlar una estona. Em va explicar unes quantes anècdotes —a la biblioteca de l'Institut hi ha el fons Àngel Ros, on es conserven els llibres de la seva biblioteca particular, gairebé tots de filosofia— i em va oferir una visió del seu tarannà que no diferia gaire —per no dir gens— d'allò que ja m'havien explicat alguns dels seus exalumnes. Tanmateix, quan li vaig preguntar pels interessos filosòfics de l'Àngel, no me'n va poder dir gaire res, només que cur-

sava la carrera de física a distància, a la UNED, una dada que vaig corroborar en parlar amb altres professors i professores de l'institut que l'havien tractat.

De mica en mica, preguntant ara a aquest, ara a l'altre, vaig anar fent-me una idea més ajustada del seu tarannà personal i docent. Em continuava faltant, però, l'orientació filosòfica, una orientació que intuïa pels títols dels llibres de la seva biblioteca. Però havia publicat, ell, algun llibre? Articles acadèmics? Traduccions? La tesi doctoral, tal vegada? A Internet hi havia poca informació, i les persones que l'havien tractat o no ho sabien, o no se'n recordaven.

Va ser el professor d'educació física, J. M., un personatge peculiar, força llegit, qui en assabentar-se del meu interès per l'obra filosòfica de l'Àngel em va alertar de l'existència d'un llibre homenatge publicat pòstumament, que ell mateix havia llegit temps enrere.

«I on és aquest llibre?», vaig preguntar-li encuriós.

«A la biblioteca.»

«Al fons Àngel Ros?»

«Sí.»

Dies enrere, hi havia fet un cop d'ull i no l'hi havia vist. J. M. m'hi va acompanyar, aquest cop. Vam trobar-lo mig amagat en el seu fons particular, a la lleixa inferior de l'armari —havia d'ajupir-te, per veure'l—, col·locat horitzontalment sobre una rastellera de llibres.

Vaig treure'l de la biblioteca i vaig endur-me'l a casa per fer-hi un cop d'ull amb calma. Tal com ja havia intuït, l'ontologia era el seu interès filosòfic bàsic, el més genuí, el centre de gravitació a partir del qual desplegava totes les seves reflexions, escrits i pensaments, fossin del caràcter que fossin i tinguessin la forma que tinguessin: articles acadèmics, escrits per a la premsa, conferències, comunicacions, tesis doctorals...

>> Àngel Ros a Budapest el 1997.

El llibre, d'unes dues-centes pàgines i lletra menuda, força atapeïda, s'enceta amb una presentació de qui va ser el seu director de tesi, el doctor Josep Manuel Udina; conté tres parts centrals (articles publicats a *El Punt Diari*, conferències i articles acadèmics i un fragment representatiu de la tesi doctoral), un parell d'annexos (dos textos breus escrits per exalumnes), i un recull de fotografies que comprenen un lapse de temps de sis o set anys, del 1995 al 2001.

El professor de llengua i literatura castellanes, D. C., em va explicar que el llibre es va confeccionar en ple procés de dol i que volia aplegar tota una sèrie d'escrits esparsos de l'Àngel i donar-los unitat, coherència, un sentit que transcendís la circumstància d'escriptura. Molts professors el tenien a casa i solia ser un obsequi quan algú de renom visitava el centre, o quan el centre contactava, institucionalment, amb algun altre centre. D. C. també em va explicar que l'Àngel tenia un ordinador a casa seva on devia guar-

>> Amb Margarida Alabau a Venècia, el 1995.

dar una bona part dels seus escrits i reflexions, tot i que no es va poder comprovar mai perquè ningú, malauradament, no en sabia la contrasenya.

L'Àngel no només tenia un gran talent per a la filosofia, sinó també per a la divulgació rigorosa de les idees filosòfiques, a més de preocupacions de caràcter social, ètic i polític. Una bona mostra d'aquestes preocupacions són els articles que havia escrit per a la premsa, en què analitzava l'actualitat de finals dels noranta des d'una perspectiva filosòfica. Poc sovint es troben articles d'opinió com aquests, als diaris d'avui dia, digitals o en paper: articles assagístics, profunds, ben informats, amb idees, allunyats de tòpics i d'ideologies. Dues dècades després de la seva publicació, encara tenen interès. Em van recordar, pel tarannà, per la manera de plantejar i d'abordar els problemes, els articles i assajos «periodístics» que el filòsof Josep Ferrater Mora va publicar a la premsa espanyola al llarg dels anys setanta, vuitanta i principis dels noranta, una selecció dels quals va quedar recollida en els llibres *Ventana al mundo* (1986) i *Mariposas y supercuerdas* (1994).

En la línia de la millor filosofia alemanya contemporània, sobretot la de Kant i Hegel, Àngel Ros era un pensador que s'interessava, sobretot, per la relació entre la filosofia i la ciència, més concretament la ciència que s'ocupa d'estudiar la naturalesa, el cosmos. Estava convençut que la filosofia podia proporcionar una base metafísica a la ciència (per això estudiava física) que la mateixa ciència no podia proporcionar-se a si mateixa, tret que no fes trampes i acabés esdevenint, ella mateixa i sense advertir-ho, metafísica.

Ni rastre, no obstant això, de vel·leïtats estètiques, poètiques o narratives en

els seus escrits. Això em va sorprendre, potser perquè jo sempre les he tingut, aquestes vel·leïtats, i no me n'he amagat. L'Àngel era poc literari, en aquest sentit, o potser no ho era gens. Li interessava el coneixement «directe» de la matèria i l'observació dels fets, però desconeixia la interpretació artística que se n'havia fet al llarg de la història. Era un professor al qual esqueia l'etiqueta de «filòsof» en el sentit més ple, més clàssic, més platònic. No era un pensador generalista, ni un assagista, ni un literat. Era un filòsof de tarannà idealista capaç de discutir amb Plató, Spinoza o Hegel i esmenar-los la plana, tres pensadors que coneixia bé perquè va tractar-los a fons en la seva tesi doctoral.

Em va fer gràcia que dedicués un article acadèmic a criticar l'ontologia d'Ortega y Gasset, precisament Ortega, el meu estimat Ortega!, un dels filòsofs que he llegit amb més assiduitat i fruïció, i gràcies al qual vaig aprovar les oposicions (tema 70: Ortega y Gasset i la filosofia de l'exili espanyol). Vaig llegir l'article de l'Àngel amb interès i em va semblar brillant: aporta un matís a la metafísica vitalista d'Ortega —un matís que alhora és una crítica i un retret— que a mi m'havia passat del tot desapercebut.

M'hauria agradat conèixer-lo, parlar-hi, prendre-hi cafè en alguna de les terrasses que hi ha a prop de l'institut. L'endeveno introvertit, discret, poc amant de l'acció, no gaire interessat (ni gaire destre) en les convencions socials i amb un sentit del deure ben arrelat. Què n'opinarà, de l'educació actual,

una persona de la seva talla moral i intel·lectual, estimada pels seus alumnes i respectada pels seus col·legues?

Em consta que ell, com tants altres docents que estimaven la professió, l'ofici d'ensenyar, que creien en el valor de la cultura i que no tenien cap ganes de convertir-se en animadors culturals, ni en educadors socials, ni en psicòlegs, ni en buròcrates de les programacions ni en comercials de les seves respectives disciplines, no va pair bé la reforma educativa. A finals dels noranta, les classes a l'ESO ja devien ser un turment, per a ell. No vull ni imaginar-me'l avui dia. Ell, que sempre s'havia fet respectar amb la força del coneixement i amb la paraula tranquil·la, asossegada, de sobte veia com costava mantenir la disciplina a l'aula amb uns alumnes que tenien ben poques ganes d'escoltar el professor.

Ja fa més de vint anys, de la seva mort. Aquest curs ha coincidit que alumnes i professors hem encetat l'enèsima reforma educativa («a cada bugada, perdem un llençol»), que deia la meua àvia) i també la nova biblioteca, amb menys llibres, molts menys, i pocs alumnes que hi remenin. Ara, a l'Institut de Palamós, tot són projectors, pantalles, llibres digitals, aules tecnològiques, ordinadors i mòbils, el mateix centre on l'Àngel, durant tretze anys, va fer classes, va engrescar els alumnes i va prestigiar la filosofia, i de retruc la professió docent. Ara que hi tinc la plaça, espero ser-ne digne, del seu llegat, o, com a mínim, restar-hi fidel.

>> Pàgines d'homenatge a Àngel Ros a la revista de l'Institut de Palamós.